

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר צבי טייכמן שליט"א

ערובין ב. - הקדמה למושגים במסכת ערובין

א. איסור הוצאה

1. שבת צו: וז"ל, "גמ' מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופה היכא כתיבא א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה משה היכן הוה יתיב במחנה לוייה ומחנה לוייה רה"ר הואי וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותינתו מרה"י דידכו לרה"ר וממאי דבשבת קאי דילמא בחול קאי ומשום דשלימא לה מלאכה כדכתיב והמלאכה היתה דים וגו' גמר העברה העברה מיוה"כ כתיב הכא ויעבירו קול במחנה וכתיב התם והעברת שופר תרועה מה להלן ביום אסור אף כאן ביום אסור אשכחן הוצאה הכנסה מנלן סברא היא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפוקי ומה לי עיולי מיהו הוצאה אב הכנסה תולדה ומכדי אהא מיחייב ואהא מיחייב אמאי קרי לה האי אב ואמאי קרי לה האי תולדה נפקא מינה דאי עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מיחייב תרתי ואי עביד אב ותולדה דידיה לא מיחייב אלא חדא ולר"א דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרו לה אב ואמאי קרו לה תולדה הך דהואי במשכן חשיבא קרי לה אב הך דלא הואי במשכן חשיבא לא קרי לה אב אי נמי הך דכתיבא קרי אב והאי דלא כתיבא קרי תולדה והא דתנן הזורק ד' אמות בכותל למעלה מי' טפחים כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ והזורק בארץ ד' אמות חייב זרק ד' אמות ברה"ר מנלן דמיחייב אמר ר' יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה אורגין מחטין למה להו אלא שכן תופרי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי במחטין דילמא בתוך ארבע הוו יתבי אלא אמר רב חסדא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר ביריעה והלא אוגדו בידו בניסכא בתרא והא במקום פטור קאזלא אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר לשואליהן ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי בחפת ודילמא שלחופי הוו משלחפי ותו מי שאילי מהדדי והתניא לודא איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ממלאכתו הוא עושה ואינו עושה ממלאכת חבירו ותו מעביר ד' אמות ברה"ר מנלן דמחייב אלא כל ד' אמות ברה"ר גמרא גמירי לה:"

2. תוס' שם ד"ה "הכנסה מנלן", וז"ל, "הכנסה מנלן סברא הוא כו'. וא"ת מה צריך להאי סברא כיון דהוות במשכן כדאמר הם העלו קרשים לעגלה כו' דהא בסמוך משמע גבי זריקה דאם היתה במשכן הוה אתי ליה שפיר וי"ל דבזריקה נמי איכא סברא מה לי ע"י הוצאה מה לי ע"י זריקה דאי לאו סברא לא הוה מחשבינן לה תולדה דהוצאה ואי לא הוות נמי במשכן לא הוה מחייבינן עלה מסברא לפי שמלאכה גרועה היא:"

3. ערובין יז: וז"ל, "אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתני רבי חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה מתקיף לה רבי יונתן וכי לוקין על לאו שבאל מתקיף רב אחא בר יעקב אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ה"נ דלא לקי רבי יונתן הכי קשיא ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב:"

4. תוס' שם ד"ה לאו שניתן, וז"ל, "לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. פ"ה כמו אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מינה ומשני אל יצא כתיב ואין כאן לשון הוצאת משוי וקשה לפי מה צריך כלל להזכיר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דמקשה מכח דבעי למימר דאתי קרא להוצאה ולא לתחומין ועוד מה מקשה ר' "

יונתן והא ר' עקיבא ס"ל תחומין דאורייתא ונפקא ליה במי שהוציא והו (לקמן דף נא.) מאל יצא ואם בא ר' יונתן לומר דמסתבר כמ"ד דרבנן על זה לא היה חולק רב אשי דהא בכל דוכתא פשיטא ליה להש"ס דעירובי תחומין דרבנן כדאמר בפרק בכל מערבין (שם דף לו:) דא"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה ובפרק מי שהוציא והו (שם דף מו.) א"ל רבא לאביי מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים כו' ועוד דמשמע בכל דוכתא דהוצאה כתיב ביה בשבת דבפר' כיצד צולין (פסחים דף פה:) אמרי' המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה כשבת ולא מצינו לשון הוצאה בשבת אלא מהאי קרא דאל יצא איש ובפרק קמא דהוריות (דף ד.) יש ספרים דגרסי בהדיא והא הוצאה כתיב אל יצא איש ממקומו ונראה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא כדמשמע בכל מקום והכי משמע פשטי' דקרא שאל יצא בשבת עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושין בחול וסבר ר' יונתן אפי' למ"ד תחומין דאורייתא לא לקי דכיון דמהאי קרא נמי נפקא לן איסור הוצאה דהוי מיתת ב"ד ורב אשי משני מי כתיב אל יוציא דהוי עיקר קרא בהוצאה דאז ודאי לא היו לוקין עליו אע"ג דלתחומין נמי אתי אל יצא כתיב וכיון דעיקרו בלשון יציאה לוקין עליו אע"ג דאתי נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא לן בריש הזורק (שבת דף צו:) מויכלא העם מהביא איצטריך תרי קראי חד להוצאת עני וחד להוצאת בעל הבית ומשום דהוצאה מלאכה גרועה היא איצטריך תרי קראי כדפרישית בשבת (דף ב. ד"ה פשט) והא דמשמע הכא דאי הוה עיקר קרא בהוצאה כמו בתחומין לא הוה לקי לכולי עלמא אע"ג דבתחומין ליכא מיתה ובמרובה (ב"ק דף עד:) גבי עדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו משמע דלוקין למאן דאמר אין נהרגים משום דלא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ושם מפורש:"

ב. רשות הרבים

1. טור אורח חיים סימן שמ"ה, וז"ל, "ארבע רשויות לשבת רה"י ורה"ה כרמלית ומקום פטור רשות היחיד הוא המקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה ויש בו ד' טפחים על ד' ואפילו אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדירה ודלתותיו נעולות בלילה הוי רה"י ודיר וסהר וחצר וכן חריץ עמוק י' ורחב ד' על ד' או יותר וכן תל גבוה י' ורחב ד' על ד' וכותלים המקיפין רה"י על גביהן וחוריהן רשות היחיד ואויר רשות היחיד הוא רה"י עד לרקיע ואפילו כלי אם גבוה י' ורחב ד' על ד' כגון תיבה או כוורת או מגדל הוי רשות היחיד ורה"ה הוא רחובות ושווקים הרחבים י"ו אמה על י"ו אמה ומפולשים משער לשער וששים רבוא עוברים בו וכל דבר שהוא בר"ה ואינו גבוה שלשה טפחים חשוב כקרקע והוא רשות הרבים אפי' קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהן ואם הוא גבוה ג' ומג' עד ט' ולא ט' בכלל אם הוא רחב ד' על ד' הוי כרמלית פחות מכאן הוי מקום פטור ומט' עד י' ורבים מכתפין עליו הוי ר"ה אפי' אינו רחב ד' ומעשרה ולמעלה אם הוא רחב ד' הוי רה"י פחות מכאן מקום פטור אפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לד' לא אמרי' חוקקין להשלים בכה"ג וגומא בר"ה שאינה עמוקה ג' הוי ר"ה מג' עד י' אם רחבה ד' הויא כרמלית פחות מכאן מקום פטור ר"ה אינה תופסת אלא עד י' אבל למעלה מי' הוי מקום פטור:"

2. שולחן ערוך סימן שמ"ה סעיף ו', וז"ל, "אפי' כלי כגון תיבה או מגדל או כוורת, אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה, הוי רשות היחיד."

ג. בענין שישים ריבוא

מה שהמחבר /או"ח/ בסי' שמ"ה סעיף ז' כתב בשיטת הי"א שכל שאין שישים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר הא לא נמצא לשון זה

אגרות משה אורח חיים א' סימן קלט ענף ה', וז"ל, "אבל בענין הסי' רבוא נלע"ד דבר חדש והוא נכון ומוכרח דהא לכאורה תמוה טובא

מדמין לדגלי מדבר והדגלים היו במחנה ישראל ולא במחנה לויה וא"כ צריך לפרש בכוונת רש"י שמפרש טעם ע"ז שאומר שמה הוה יתיב במחנה לויה שהוא בחוץ מקום שהוא רה"ר ולא באהלו שהוא רה"י שהוא מטעם שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו ולא היה אפשר זה בבית אלא בחוץ שהוא מקום מרווח וא"כ אין הרה"ר של מחנה לויה אלא מאותו הטעם שכל המחנה היה רה"ר וא"כ אין למילף שיצטרכו לעבור בכל רחוב ורחוב ס' רבוא.

ולכן אני אומר שודאי סגי בזה שישנם בעיר ולכל היותר שישנם ברחובות כל העיר ס' רבוא שזה הוה כמו במדבר במחנה אבל ממילא יש חלוק בין רה"ר דעיר לרה"ר דדרכים דבדרכים אם אין עוברין שם ששים רבוא הרי ממילא ליכא שם ס' רבוא לכן בהכרח שיעברו שם ס' רבוא, ויהיה מה שמצריך הש"ע להי"א שיהיו ס' רבוא עוברין בו בדרכים דוקא, ובאם הוא ברחובות העיר שאירי בריש הסעיף יהיה הפירוש עוברין בו בעיר לא בכל רחוב ורחוב ומה שנקט הש"ע לשון כזה שיותר משמע שיהיו עוברין בו באותו מקום לבדו כל הס' רבוא הוא בשביל דרכים שמחוץ לעיר ששם צריך שיהיו עוברין בו באותו הדרך לכן לא חש למינקט לשון זה כיון שיש לפרש לשון זה ברחובות העיר על העיר אף שהוא בדוחק כיון שהוא לשון מרווח על הדרכים.

וא"כ יש להסתפק בהגשרים שהולכים ממאנהעטן לברוקלין אם יש להחשיבם שאינם מהעיר משום שהם חוץ לעיר או יש להחשיבם מהעיר מפני שהוא גם לתשמישי העיר שיש שם איצטבאות לישב שם ומקומות לטיול ואם הם מהעיר נחשבו כיש שם ס' רבוא בזה שבכל העיר יש ששים רבוא במאנהעטן, ואם נחשבו שאינם מהעיר הרי צריך חשבון הששים רבוא בכל אחד לבדו כמו בדרכים שאין שייך לצרף להם אלו שבעיר, וזה הא ליכא לפי החשבון כדלעיל. ואם נחשבו מהעיר שא"כ הוא כיש שם ששים רבוא יש לנו להחמיר שיצטרך דלתות וגם ננעלות בליה כדבארתי לדעת הרא"ש אליבא דהחולקים על המג"א. אך כיון שאפשר שאין להחשיבם מהעיר שאז אף להרא"ש אליבא דהחולקים על המג"א סגי בצוה"פ ולהר"י בתוס' לכו"ע סגי בצוה"פ אף שיש שם ס' רבוא ולהמג"א גם להרא"ש סגי בצוה"פ אף ביש שם ס' רבוא וכן הוא לנו"ב, ולהתוס' במסקנא שהוא כירושלמי מותר אף בלא תקון לכן היה מקום להקל שיסיג בצוה"פ על הגשרים להתיר במאנהעטן אף שיש שיטה גדולה לאסור.

(וראיה גדולה למה שבארתי דלא בכ"מ צריך שיעברו שם ס' רבוא דהא בעירובין דף כ"ב איתא ואפילו במעלות בית מרון הוא רה"ר ופרש"י שמהלכין בה בזא"ז ולא שנים יחד וא"כ אף אם ילכו בלא הפסק כל הכ"ד שעות של המע"ל = המעת לעת = לא יעברו ס' רבוא ומ"מ הוא רה"ר וחיבבין עליו אף שרש"י הא

בדברי בעלי שיטה זו אלא שיהיו שם בעיר ששים רבוא כדאיתא ברש"י עירובין דף ו' שכתב רה"ר משמע רחב ט"ז אמה ועיר שמצויין בה ס' רבוא וכן הוא ברא"ש שם וגם בדף נ"ט/עירובין/ כתב רש"י סך הס' רבוא רק על העיר עיי"ש. ואף שלענין ירושלים כתב רש"י בדף ו' /עירובין/ ויש בה דריסת ס' רבוא ג"כ צריך לפרש על העיר לא על כל רחוב ורחוב, איברא דבלשון התוס' שבת דף ס"ד איתא דאין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה ולא ס' רבוא בוקעין בו ובר"ן שם בשם ס' התרומה איכא ממש שיהו ס' רבוא עוברים שם בכל יום כלשון הש"ע, אבל הנה בלשון התוס' אדרבה משמע שקאי על העיר שלכן כתבו בלשון יחיד בוקעין בו ולא כתבו בלשון רבים בוקעין בהן כמו שכתבו בלשון רבים דאין מבואות רחבות וא"כ הוא כמוכרח שהס' רבוא קאי על העיר דאם היה בעיר ס' רבוא בוקעין אף שלא בכל מבוי ומבוי הוה כל המבואות הרחבות ט"ז אמה רה"ר. וא"כ אפשר שגם כוונת ס' התרומה נמי הוא על העיר דמתוס' נשמע גם לס' התרומה. וגם הוא תמוה טובא דהא הילפותא הוא מדגלי מדבר שמסתבר שלא היו עוברין כל הששים רבוא בכל רחוב ורחוב אלא שהיו במחנה שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל ששים רבוא ויש למילף שבעיר שהיא ג"כ בשטח כזה וכ"ש בפחות בשטח זה שיש בה ששים רבוא אף שאין עוברין ששים רבוא בכל רחוב ורחוב נמי הוא רה"ר. ומסברא נדמה שאף עיר שאין בה תושבים ס' רבוא אבל בצרוף עם הנכנסים בתוכה בכל יום יש ס' רבוא נמי הוה רה"ר דמאי שנא. וזהו כוונת רש"י /עירובין/ בדף נ"ט במש"כ שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני"א עיי"ש שהשמיענו דא"צ שיהיו התושבים שלה דוקא ס' רבוא אלא דאף עם צרוף הנכנסים הם ס' רבוא נמי הוא רה"ר. אבל מנא לן למילף שיצטרכו הס' רבוא לעבור בכל יום בכל רחוב ורחוב. ואף זה שיהיו בחוצות בצרוף הרחובות כולם ס' רבוא נמי אולי אין למילף דאולי לא היו במדבר כל הס' רבוא ביחד בחוצות דאולי היו הרבה מהן באהלים ויש למילף רק שיהיו בעיר יחד עם אלו שנמצאו בבתי ס' רבוא שיש האפשריות שיהיו גם בחוצות יחד נמי יהיה רה"ר. אך בזה אולי כיון שלא מסתבר לצרף אלו שבאהלים ילפינן השעור של ס' רבוא שיהיו בחוצות וגם אולי אמדו שמהסך שהיו במדבר יחד עם הטף ונשים היו בחוצות ס' רבוא אבל למילף שיעברו בכל רחוב ורחוב זה ודאי אין למילף. ואף שרש"י בשבת דף צ"ו כתב על מה שאיתא שם ומחנה לויה רה"ר הואי פ"י שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו נמי לא מסתבר שהיו בכל יום הס' רבוא אצל משה דלא בכל יום הקהילו את העם כ"א בעת הצורך ע"י חצוצרות ואם בכל יום היו שם כל העדה לא היו צריכים לחצוצרות. וגם הא משמע שכל מחנה ישראל היו רה"ר דבכ"מ הוזכר שרה"ר

מצריך שיהיו ס' רבוא. ולכן צריך לומר כדבארתי שבעיר סגי בזה שיש ס' רבוא בכל העיר ונימא שמעלות בית מרון היה בעיר. ואף שבר"ה דף י"ח פרש"י הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך עיי"ש צריך לומר דלא דק שם כ"כ כיון שאין נוגע שם וקראו דרך אף שהוא מרחובי העיר וגם בל"ז הא מוכרח לפרש שהיה מרחובי העיר דהא רה"ר צריך שיהיה ברוחב ט"ז אמה ואם היה דרך בעלמא כיון שקצר כ"כ לא היה שייך להיות רה"ר ולכן צריך לומר שהיה מרחובי העיר והיה רוחב הרחוב שהוא בין החצרות והבתים שמשני הצדדין ט"ז אמה והיה מקום ההלוך רק קצר מאד באמצע הרחוב ומשני הצדדין עד החצרות והבתים עמק עמוק וזה ג"כ הוא בדין רה"ר דאולי היה ראוי קצת לתשמיש להעוברים במשאות ואף שאלו הצרכים להרוחב דט"ז הם מועטים מ"מ הוא רה"ר בצרוף ס' רבוא של כל העיר כדבארתי, אבל אם היה בדרך ודאי אין להחשיבו שהוא רוחב ט"ז בשביל המועטין שמשתמשים שם).

אך הנה לעומת זה שכתבתי שיש מקום להקל הא איכא שיטת הרשב"א הובא בבה"ט /או"ח/ ס' שמ"ה סק"ז שסרטיא ופלטיא הוא רה"ר אף בעיר שמוקפת מחיצות ודלתותיה נעולות וכן איתא בבעה"מ בעירובין דף כ"ב בשם ה' אפרים דרה"ר לא מיערבא אפילו בדלתות נעולות ויש סוברין שאף שאינו רה"ר הוא עכ"פ כרמלית כדהובא בתה"ד ס' ע"ג ואף שהתרה"ד עצמו סובר שהוא רה"י מ"מ יש שיטה האוסרת ומשמע שכן סובר גם רש"י בדף ק"א /עירובין/ שכתב לענין ירושלים אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות לאו רה"ר שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה עיי"ש ולשון זה משמע שאינו רה"י דהא רק מחמת שאינה דומה לדגלי מדבר הוא הפטור שזה עושה רק שלא יתחייב בדין רה"ר כדאשכחן לשון זה ברה"ר מקורה אבל לא יעשה מה שאינה דומה לדגלי מדבר בדין רשות היחיד. איברא דלשון רש"י דלעיל מזה שכתב שהיא כולה כחצר של רבים שלא עירבו דהואיל ודלתותיה ננעלות בלילה מערבין את כולה משמע שהוא רק משום חסרון עירוב וביותר מפורש הוא ברש"י /עירובין/ ד"ו = דף ו' = שכי אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכ"ז שלא עירבו הוא כרמלית עיי"ש כדהוכיח התה"ד מרש"י אבל עכ"פ מרש"י של דבור זה שכתב דלי"ד לדגלי מדבר משמע שהוא כרמלית ולא מהני עירוב. וצריך לומר שהם שתי לשונות ברש"י.

ולכאורה מוכרח שבירושלים לא היה מועיל עירוב דאם היה מועיל עירוב מ"ט לא עירבו בירושלים הא משמע /עירובין/ בדף ס"ח שיש לעשות עירוב ומוטל זה על חכמי העיר ודוחק טובא לומר דידוע היה שבאותה שעה שהביאו

חכמים ממעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים /בירושלים/ שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שע"ג הפתח לא היה עירוב מצד איזה אונס. וא"כ אולי יש לנו להחמיר כיון שלהרשב"א ור' אפרים שבבעה"מ הוא גם רה"ר ולהגדולים שהביא התה"ד וכן הביא ממרדכי בש"ר אפרים מרעגענשבורג הוא עכ"פ אסור מדין כרמלית וכן הא הוכחתי שגם רש"י בחד לישנא סובר שהוא כרמלית וגם הא איכא ראייה גדולה לשיטה זו. ומה שעשו תיקונים לעיירות שביראפ /שבארופה/ ולא החמירו בסרטיא ופלטיא לשיטות אלו אין ראייה דלא חיישינן להו אלא דהוא משום שנהגינן להקל שצריך ס' רבוא ובעיירות הא לא היו ס' רבוא גם בסרטיא ופלטיא ולכן אף שנחמיר כהרשב"א ור' אפרים שאין מועיל לרה"ר אף מחיצות גמורות לא היה שייך להחמיר בהו. וכן לא היו אף כרמלית לשיטות הגדולים שבתה"ד ולשון אחד שברש"י דרק ברה"ר של ששים רבוא שהוקף במחיצות סברי שאף שאינו בדין רשות הרבים הוא בדין כרמלית כמו בירושלים דגם הם סברי כהרשב"א שרה"ר אף כשהוקף במחיצות לא נעשה רה"י רק שפטורין משום דלי"ד לדגלי מדבר וא"כ הוא כרמלית כדאיתא ברש"י וא"כ בפחות מס' רבוא שאינו רה"ר מועילין המחיצות וגם רק צוה"פ לעשות לרה"י. אבל בעיר גדולה שסי רבוא מצויין בסרטיא ופלטיא שלו שזה לא היה כלל בעיירות שביראפ שעשו התקונים כמפורש בכל הראשונים והפוסקים אין לנו מנהג להקל בזה וא"כ יש לנו להחמיר כיון שמצינו הרבה ראשונים שאוסרין ויש ראייה גדולה לדבריהם כדלעיל.

וגם הא אף לפי ראשון דרש"י שכן סובר התה"ד שבמוקף מחיצות ליכא שום איסור והוא בדין רה"י אף בעיר שסי רבוא בוקעין בה נמי הא מוכרחין לומר שירושלים עכ"פ היתה אסורה משום שלא עירבו שתמוה טובא מ"ט לא עירבו כדהקשתי שדוחק לומר שאותה שעה לא היה דאף על שעה אחת תמוה מ"ט לא עירבו. ולכן אולי מכיון שבאין לירושלים מכל המקומות ברגלים וגם בכל השנה להקריב קרבנות ולאכול מע"ש חששו לשמא יראו אנשים ממקומות שלא יהיו מתוקנים במחיצות כמו ירושלים ויטלטלו גם שם לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם בירושלים דכ"ז שלא עירבו הרי גם חצר אסור ככרמלית. ואם כן גם במאנהעטן שהוא עיר שבאין ממקומות הרבה שא"א שם לתקן וגם סמוכים לה בתוך התחום מקומות שלא יוכלו לתקן, אין לתקן ולא לערב גם במאנהעטן כדי שיהיו אסורים גם במאנהעטן ולא יבואו לטלטל גם במקומות שאי אפשר לתקן. ונמצא שאף לדידהו משמע שאין לתקן להתיר במאנהעטן אף אם יכולין לתקן."

ד. בענין מכוונות

1. רא"ש ערובין פרק א' סימן ח', וז"ל, "וה"מ מבואות המפולשין לרשות הרבים הוא דסגי להו בצ"ה מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן. אבל רה"ר גופיה לא מיערבא אלא בדלתות מכאן ומכאן והוא דננעלות בלילה דאמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר אבל השתא דנעולות דלתותיה בלילה הוה ליה כחצר של רבים שמערבין את כולה ואין מבואותיה צריכין תיקון. ורה"ר פי' רש"י צריך שיהא רחב ט"ז אמה ומצויין בה ששים רבוא** ואין לה חומה או שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער שיהא פלושו דומה לדגלי מדבר... וכו' אמר רב יוסף לא שנו אלא שכלה לאמצע רחבה אבל כלה לצדי רחבה אסור כיון דאחד מן הכתלים של הרחבה מתעקם עמו ונראה כמפולש אע"פ שאין פרצת הרחבה לר"ה מכוונת כנגד פרצת המבוי לרחבה הוה ליה כמבוי עקום שיש בעקמומיתו יותר מעשר דלכולי עלמא לא משתרי בלחי וקורה כדאמר לעיל (דף ו א):"

2. אגרות משה אורח חיים א' סימן קמ, וז"ל, "הנה במה שהעיר כתר"ה ע"ז שלא דברתי כלום בדבר שאין השערים מכוונים אף שעיקר יסודו של כתר"ה להתיר היה בשביל זה, הנה לא נעלם ממני זה אבל למה שבארתי שצורך דלתות אינו דוקא כשהוא בדיני רה"ר אלא אף שלענין הדינים הוא כרמלית אם אך בקעי ביה רבים כברה"ר גמור והוא רחב ט"ז אמה צריך דלתות ויש גם להחמיר שיהיו ננעלות כדהוכחתי ובארתי באורך ולכן אף זה שאין השערים מכוונים אינו כלום שעכ"פ כרמלית ודאי הוי וכיון שבקעי רבים יש להצריך דלתות. אבל מה שלא הזכרתי זה כלל אף לפלפולא ולברורא הוא מטעם שבעניוטי אני נבוך בעיקר דין זה שמנלן שצריך שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה דמש"כ הרא"ש שיהא פלושו דומה לדגלי מדבר, תמוה דמנלן שבדגלי מדבר היו מכוונים. ומלשון רש"י באמת אין ראיה שלא כתב שהשערים מכוונים אלא כתב רה"ר שלה מכוון משער לשער וא"כ אפשר שהולך אף באופן עקלתון ואין השערים מכוונים נמי הוא רה"ר ובא למעט אם מפסיק באמצע מבואות שאין רחבים ט"ז אמה או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ששים רבוא או שמפסיק מקום מקורה שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ט"ז אמה ולא היו מקורות ודריסתן שוה. וכן יש לפרש בלשון הרא"ש שכתב רק שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער, היינו שמשער זה לשער זה היה רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר. וכן יש לפרש לשון הגהות מרדכי שכתב רחובות שלה מפולשות משער לשער, שאין הכוונה על השערים שיהיו מכוונים. אך במג"א /או"ח/ סי' שמ"ה סק"ח כתב על לשון השי"ע מפולשים משער לשער פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רה"ר עי"ש וזה תמוה מני"ל שיהיו השערים מכוונים. איברא דכן איתא ברמב"ן במלחמות דף כ"ב שכתב חייבין עליה משום רה"ר לפי ששעריה מכוונים זה כנגד זה אבל תמוה גם על הרמב"ן מנא ליה דבר חדוש כזה לומר בלא ראיה מגמ' והא אין ללמוד מדגלי מדבר שגם שם מנא ליה שהיו מכוונות. ועיין בהגר"א /או"ח/ סי' שמ"ה/ ס"ק ט"ו שלא ציין לרש"י דף ו' אלא לרש"י /עירובין/ דף נ"ט ד"ה ואין לה אלא פתח אחד ולא מפולשת היא, אלמא שמפרש הגר"א שא"צ שיהיו השערים מכוונים אלא שיהיו שני פתחים כדי שתהיה מפולשת אבל אף באינם מכוונים הוא רה"ר. ומש"כ התוס' /עירובין/ דף כ"ב דירושלים היתה מפולשת מדי' צדדין וחייבין משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש הוא רק לר' יהודה דב' מחיצות דאורייתא אבל לרבנן אף בלא מכוונים השערים אפשר מחייבי. ולכן צע"ג דבר זה ולא רציתי לכתוב במה שאין לי ברור דברים. ידידו, משה פיינשטיין."

ה. מקום פטור ודין טלטול תחת הקורה וליד הלחי

ערובין ח:, וז"ל, "בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: נעץ שתי יתידות בשני כותלי מבוי מבחוץ, והניח קורה על גביהן מהו? - אמר ליה: לדברי המתיר - אסור, לדברי האוסר - מותר. רבא אמר: לדברי האוסר, נמי אסור. בעינן קורה על גבי מבוי, וליכא. איתיביה רב אדא בר מתנה לרבא: היתה קורתו משוכה או תלויה; פחות משלשה - אין צריך להביא קורה אחרת, שלשה - צריך להביא קורה אחרת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פחות מארבעה - אין צריך להביא קורה אחרת, ארבעה - צריך להביא קורה אחרת. מאי לאו - משוכה מבחוץ, ותלויה מבפנים! - לא, אידי ואידי מבפנים; משוכה - מרוח אחת, ותלויה - משתי רוחות. מהו דתימא: מרוח אחת אמרינן לבוד, משתי רוחות - לא אמרינן לבוד, קא משמע לן. רב אשי אמר: משוכה והיא תלויה. והיכי דמי - כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי, שאין בגובהן שלשה, ואין בעקמומיתן שלשה. מהו דתימא: או לבוד אמרינן או חבוט אמרינן, לבוד וחבוט לא אמרינן, קא משמע לן."

ו. מחיצה עשרה

1. סוכה ד., וז"ל, "היתה פחותה מעשרה טפחים, וחקק בה כדי להשלימה לעשרה, אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים - פסולה"

2. ערובין ד:, וז"ל, "מחיצות דאורייתא ניהו דאמר מר ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה לא צריכא לר' יהודה דאמר אמת בנין באמה בת ששה אמת כלים באמה בת חמשה ולר"מ דאמר כל האמות היו בבינונית מאי איכא למימר לר' מאיר כי אתאי הילכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה:"

ז. קורה משום מחיצה או משום היכר

1. תוס' ערובין פו, וז"ל, "קורה ארבעה מתרת בחורבה. פי' בקונטרס דלהכי נקט רחב ארבעה דכי אמרת חודין יורדין וסותמין יהיה בין חלל המחיצה ד' דמחיצה העשויה לפחות מארבעה חללה לא שמה מחיצה משמע מתוך פירושו דכי אין בו ד' נמי היה אומר פי תקרה יורד וסותם מרוח אחת אם הוא שאר הרוחות מוקפות מחיצה והוא עצמו פירש קורה ארבעה מתרת במים בבור שבין שתי חצירות ונתן על רחבה באמצע הבור למעלה ולדבריו התם למה צריך שם קורה ארבעה כיון שהחצירות מוקפות מחיצה ואין צריך כי אם להפסיק ועוד קי"ל כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם וקי"ל נמי כרבא לגבי אביי דקורה משום היכר ולא משום מחיצה היינו משום דבקורה שאינה רחבה כי אם טפח לא אמר פי תקרה יורד וסותם עד שיהא רחבה ארבעה והכי נמי מוכח פי"ק דשבת (דף ט.) גבי איסקופה דלפי תקרה בעינן רחבה ארבעה גבי דקאמר כגון שקירה בשתי קוראות ואין באחד ד' כו' ולאביי נמי דקא אמר קורה משום מחיצה נראה לר"י דלא הוא אלא מדרבנן כמו למאן דאמר משום היכר אלא דסבר אביי דמשום היכר לא היו מתירין חכמים את המבוי אלא שעשאוה כמחיצה דפי תקרה ולא הוא קורה משום מחיצה פירושו כמו לחי משום מחיצה דהוי דאורייתא כדאמרי' בפ"ק (דף יב:) הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב והא דקאמר בפ"ק (ג"ז שם:) אמילתיה דרב יהודה דאמר מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור אלמא לחי משום מחיצה וקורה משום היכר אינו בא לומר דקורה ע"כ משום היכר ולא

משום מחיצה דאפילו הוי משום מחיצה הזורק לתוכו פטור משום דלא הוי מחיצה אלא מדרבנן אלא כלומר לחי ודאי משום מחיצה אבל קורה מצינו למימר משום היכר ומיהו רב יעקב בר אבא שמקשה שם על רבא מיתר על כן א"ר יהודה דאפילו קורה משום מחיצה דאורייתא טועה היה וליתא דאפילו למ"ד משום מחיצה לא הוי אלא מדרבנן וכן משמע בסוף כל גגות (לקמן צה.) דמוכח אביי לרבה מברייתא דיתר על כן דשתי מחיצות דאורייתא מדמתיר בקורה מכאן וקורה מכאן אע"ג דסבר אביי דקורה משום מחיצה אלא ודאי לא הוי אלא מדרבנן מיהו יש לדחות דלדבריו דרבה קא מותיב דסבר דהויא משום היכר:

2. **רש"י ערובין ח:**, וז"ל, "קורה משום מחיצה. וחודו הפנימי יורד וסותם הלכך אסור דמן המחיצה ולפנים בעי אשתמושי: מר סבר היכירא. להנך מגוואי בעינן וצד הפנימי הוי להו היכר ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ:"

ח. מחיצה תלויה ופי תקרה

תוס' ערובין פו:, וז"ל, "קורה ד' מתרת בחורבה. פי' בקונטרס דסבר לה כר' ישמעאל ברבי יוסי דאמר מחיצה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה ואין נראה לר"י דרבי ישמעאל לא התיר אלא במבוי אבל במחיצה תלויה דחורבה הפרוצה לרה"ר לא ועוד דקורה ד' לא מטעם מחיצה תלויה מתרת דהא ליכא מחיצה כלל אלא מטעם פי תקרה ופי תקרה לא אשכחנא תנאי דפליגי ורב נמי דאית ליה (לקמן דף צ:) פי תקרה יורד וסותם קאמר הכא בסמוך דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים:"